

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :
Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :
Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenkilencedik évfolyam. X. füzet. 1880. Októberhó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

☞ Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapestben, Lipótváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet. ☞

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék.

Emlékbeszéd Wagner Károly fölött.

Irta és az Országos Erdészeti Egyesület 1880. évi rendes közgyűlésén előadta :
Illés Nándor, királyi erdőfelügyelő.

Tisztelt közgyűlés! Midőn egyesületünk elhatározá jele-
sebb tagjainak emlékét, a tudományos testületeknél szokásos
módon, emlékbeszéd tartásával ünnepelni meg; nemcsak az
érdemnek kívánt nyújtani koszorut egyedül; példát is akart
fölláztatni a kortársak és az utókor számára; mert kiváló
férfiak életpályája tanulságos és buzdító; mert jellemök tisz-
teletet, tehetségeik bámulatot, hazafiui erényeik lelkesedést
ébresztenek a kebelben.

Wagner Károly életpályája követésre méltó példát szol-
gáltat és tanúságot tesz arról, hogy alapos szakismeret és el
nem ernyedő kitartás lángoló hazaszeretettel párosulva, sze-

rény állásban is képessé tesznek halhatatlan érdemek szerzésére.

És melyek azon érdemek, melyek Wagner számára biztosítják a halhatatlanságot?

A magyar erdészeti irodalom megalkotása, a selmeczi erdészeti akadémia megmagyarítása és sok részben egyesületünknek magyar szellemben történt szervezkedése.

Hogy Wagner tevékenységét méltányolhassuk, meg kell ismerkednünk erdészetünk állapotával az ötvenes években.

Szomorú idők voltak azok, szomoruk erdészetünkre nézve is. Avagy létezett-e azon időkben magyar erdészet? Létezett-e akkor magyar erdészeti irodalom?

Ha valamely ország erdészetének azt nevezzük, a melyet az bizonyos időben űz: akkor az ötvenes években létezett magyar erdészet.

Ha azonban az ország erdészetének azt nevezzük, a mely számot vetve annak talaj és égalji viszonyaival, a belföldi fogyasztás és a kivitel igényeivel, az ország népeinek hagyományos szokásaival és jellemével, — használja az erdőt, irt és ert, termel és értékesít, ellenőrzi a behozatalt és a kivitelt: akkor a hazánkban ez időben űzött erdészet bizonyára nem lehetett magyar.

Nem lehetett magyar, mert a kik vezérelték, nem értvén az ország nyelvét, nem érthették meg kívánságait, igényeit, és el lévén fogulva a hazájokban szerzett tapasztalatok által, viszonyainkhoz magokat alkalmazni nem igen lehettek hajlandók. A szív pedig még a cosmopolitát is hazája felé vonzza.

Tagadhatlan, hogy az 1851-ben létrejött ugynevezett „Magyar Erdész Egylet“ mindent elkövetett a magyar erdészetnek osztrák provinciális értelemben vett kifejlesztésére; hanem tagadhatlan az is, hogy ezen egyesület soha sem birt

gyökeret verni a nemzet testében. Mikor pedig gyökeret vert, akkor már át volt alakulva és igazán magyarrá lett nem csak név szerint, de testben és lélekben is; akkor már az az „Országos Erdészeti Egyesület“ volt, a mely ma.

Ez azonban csak 1866. év végével történt meg, s ennek létrehozásában nevezetes része volt Wagner Károlynak; mit az is eléggé bizonyít: hogy mindjárt az ujaszervezkedés alkalmával második alelnökké választott meg.

Hogy egyesületünk történetében aránylag véve oly ritkán találkozunk Wagner nevével, annak oka az, mert ő inkább a magán beszélgetés útján szerette meghódítani nézete számára a befolyásos egyéneket; a feltűnést kerülte s csak akkor emelte föl szavát, mikor el nem kerülhetett, s az ügy érdeke azt okvetlenül megkivánta.

Hogy pedig véleményére, még a német időkben is nagy súlyt fektetett az egyesület, bizonyítja az: hogy 1866-ban az egyesület deczember 9-én Pesten tartott rendkívüli nagy gyűlésére, mint már 1863. november 5-én megválasztott választmányi tagot és „a hazai erdészet köztiszteletben álló hívét“ külön levélben meghívta, és megjelenésének biztosítására utazási költségeinek megtérítését is megígérte.

Az ötvenes években kevés magyar embert lehetett találni nálunk az erdészek között, kivéven a kincstári birtokot, a hol nem egy magyar szolgált; bár ott is nagyobb volt a bece a külföldinek.

Általános volt a meggyőződés: jó erdész csak a cseh, vagy német lehet, s az erdész fogalma azonos volt a vadászéval. Hisz népünk mai napig is az erdészt jágernak hívja, sőt számos uradalomnál az erdész czime tényleg ma is az.

Legmagyarabb főurainknál, kiknél a birtokigazgatás- és kezelésnél előforduló szó- vagy írásbeli teendőkre tisztán a magyar nyelv használtatik, és mást használni, eltekintve a

hajdan uralgó latin nyelvtől, senkinek eszébe sem jutott: az erdészeti ügy nyelve német volt, sőt fájdalom, nem egynél német még mai napig is.

Nem kockáztatok sokat, tisztelt Közgyűlés! ha azt állítom, hogy a magyar magán erdőbirtok gazdasági berendezési munkálatainak 0·9 része német nyelven van fogalmazva, hogy a személyzetnek nagy része még ma is idegen ajku.

Hogy az erdészeti teendőket magyar nyelven nevezni és előadni nem lehet, az majdnem dogma volt. Divald idézi híres röpiratában a következő szavakat: „de az Isten szent nevére, hol veszi ön az erdészeti magyar műszótárt, tannyelvet, tanárokat, szakkönyveket, szóval a tudomány magyar segéd-szereit?”

És ezen szavak szóról-szóra csupa tiszta igazság valának; nem voltak erdészeti műszavaink, tanáraink, szakkönyveink, szóval semmink sem volt arra, hogy magyar nyelven erdészeti dolgokról írni vagy azokat előadni képesek lehattünk volna.

Pedig míg édes anyanyelvünkön nem tudtunk szólni az erdőbirtokosokhoz, nem is remélhattünk meghallgattatást.

Azért lehetett oly mostoha gyermeke a magyar erdőbirtokosnak az erdészet, mert az erdőgazdaság elvei tökéletesen ismeretlenek voltak előtte, az idegentől tanulni pedig restellette.

Ily viszonyok között jelent meg 1861. október 25-én az előfizetési felhívás az „Erdészeti Lapok“-ra.

Hogy a fölhívás várva-várt igényeknek felelt meg, látszik az előfizetők számáról, mely az első évben 477-re rúgott.

Az előfizetésre való fölhívás maga program volt s annak főpontja: a magyar erdészeti irodalom fokozatos életbeléptetése és ápolása; továbbá pedig a megalkotandó magyar erdészegylet utjának üdvös eszmecserek általi egyengetése.

Mennyiben feleltek meg az „Erdészeti Lapok“ ezen programnak, az általánosan ismeretes.

Ma van már magyar erdészeti irodalmunk. Maga az „Erdészeti Lapok“ 19. évfolyamával, melyből a 9 elsőt Wagner szerkesztette, kész kis könyvtár. Az önálló munkák száma pedig nem nagy ugyan, de méltó a szakközönség pártfogására.

Mennyi nehézséggel kellett mindennek létrehozása közben megküzdeni irodalmunk uttörőjének! Nemcsak a nyelvet meghódítani, a lapnak előfizetőket szerezni, de még munkatársakat is toborzani kellett.

Nem sajnálta e végből egyes kezdőkkel, kikben tehetséget látott, levelezni, azokat buzdítani, jó tanácsot adni, hibáikra a legnagyobb kimérettel figyelmeztetni.

Kedvesek e levelek azok előtt, a kik szerencsések voltak belőlök kapni.

A munkatársak lassan, igen-igen lassan gyülekeztek. Panaszkodva mondja 1863. február havában kibocsátott nyílt levelében, hogy a lap megindításakor azon remény biztatá, majd fognak találkozni szaktársak, kik elég hazafisággal lesznek az erdészeti magyar irodalom még töretlen terén előforduló tömérdek akadályokat legyőzve, nehéz földatában segíteni. Reménye azonban hiu volt; a hosszú év lefolyta alatt a munkatársak száma nem szaporodott.

Wagner azonban ezt szokott ildomosságával nem a szellemi képzettség és szakunk iránti részvétel hiányának, hanem a szakemberek túlszerénységének s a nyilvánosságtól való tartózkodásának tulajdonította, úgy vélekedvén: hogy sokan azon nézetnek hódolnak, hogy azon fontos tapasztalatok, melyeknek ők évek óta birtokában vannak, daczára, hogy azt magok sem nélkülözhetik, másokra nem birhatnak elég érdekléssel s mint ódon dolgok vagy rég ismert dolgok, közlésre nem is méltók.

Hányan gondolkoznak szaktársaink közül még mai napig is így, önálló magyar erdészetünk kifejlődésének kipótolhatlan kárára!

Wagner ezen elhagyottságában nem csüggedett, s a legszerényebb levél, leglazább közlemény, legsilányabb cikkből is tudott valamit teremteni. A legnagyobb türelemmel és figyelemmel olvasott el mindent, a mi csak a szerkesztőséghez érkezett; vörös czeruzájával aláhuzva a mi jó, a mi használható, kitörölve a mi rossz, vagy szószaporítás volt.

Ez utóbbit kiváltkép nem szerette.

Ezekből készültek azután ezen időszak cikkei, melyeket kezdetben maga dolgozott föl, később gyakorlottabb munkatársai által öntetett formába.

Hány cikk jelent meg ez időtájt az „Erdészeti Lapok“ hasábjain, a melyekre alig ismert rá írója!

Nagyon egyhangunak találta a lapot, mert soha sem nyilatkozott benne ellenvélemény. Csináltunk azt is. Ma már nem kell csinálni. Van polémia elég. És az jó addig, míg tárgyilagoss. Az ellenvélemény leküzdésével válik igazsággá az állítás.

Az igazságot csak akkor ismerjük el igazságnak, ha nem tehetünk ellene kifogást.

Mint író nem tartozott a termékenyek közé; de a mit irt, az utolsó izeig átgondolt, logikailag helyesen szerkesztett, rövid és világos volt. Cikkeit rendszeren nagy gondal dolgozta ki. Még a legegyszerűbb levelén is meglátszik, hogy minden egyes mondatot jól átgondolt, mielőtt leírná, s leveleinek végsorai csak oly csinnal vannak írva, mint az elsők; bizonyosságaul annak, hogy mindent annak idejében és úgy végezett, hogy a kitüzött czélnak megfeleljen.

Az „Erdészeti Lapok“ legelső számának első cikke szintén az ő tollából származott. Helyesen mondja tehát Bedő

Wagner necrologjában : „ő volt közülünk az első, ki szakunk tudományának a toll üdvös utját az „Erdészeti Lapok“-ban megnyitotta“.

Irodalmunk kifejlődése 1867-el vett nagyobb lendületet. A magyar ministerium kinevezését az erdészeti osztály szervezése a pénzügyministeriumban és Wagner kinevezése követte selmeczi akadémiái tanárrá.

Addig a szaktársak rokonszenve a magyar erdészeti irodalom iránt inkább csak platonikus volt; most azonban egyszerre a magyar nyelv válván hivatalos nyelvvé, kénytelenek lettek foglalkozni vele és szeretni még azok is, a kik addig semmi rokonszenvvel sem viseltettek iránta.

Szintugy az erdészeti tudományoknak magyar nyelven való előadása a selmeczi akadémián erdészeti műnyelvünk kifejlődését hatalmasan segítette elő.

A kezelésnél nem válik oly határozottan érezhetővé a szabatos kifejezés szüksége, mint a tudományos taglalgatásnál. Lám a gyakorlat emberei még ma is fenyőnek nevezik az abiest is, a pinust is, a larixot is, míg a tudomány emberei szükségesnek látják a megkülönböztetést, mert fenyő, nyelvünk szerint az, a mit Linné a pinus név alatt összefoglalt, vagyis tülevelü fa.

Nem csekély volt a föladat, a melyet Wagner 1867. október havában Selmecezen maga előtt talált; de ő csüggedés nélkül látott munkához s a nyugalom, mely egész valóján előmlött, bizalmat, a magasztos szeretet pedig, melyet szakja iránt érezett s a mely minden szavából, minden tettéből kisugárzott, lelkesedést ébresztett munkatársaiban.

Akkori időben szerencsére a tanterv még ugy volt szervezve, hogy időt hagyott a tanulónak is, a tanítónak is pihezésre, dolgozásra; nem ugy mint ma, midőn már az alsó iskolákban is az a tanítási elv járja országszerte : mennél

több időt tölteni az iskolában. Mikor dolgozza föl az elme a hallottakat, ha erre nem hagynak neki a pedagógusok időt?

Az akkori tanterv szerint a szombat egészen szabad nap volt, s az erdészeti tanáraitra nézve a péntek délután is.

Kedves emlékü délutánok ezek ránk nézve, a kik oly szerencsések voltunk Wagnerral részt vehetni erdészeti akadémiánk magyarosításában. Egy csésze fekete kávé, egy havanna bodor füstje mellett vitattunk meg dolgozó szobájában minden kérdést, melyet egyik vagy másik közülünk fölvetett, s kerestük föl, vagy csináltuk meg a szót, a melyekre valamelyikünknek szüksége volt, vagy bíraltuk meg azt, a melyet indítványozott.

Pedig hányszor akadtunk meg, különösen kezdetben, míg nem emancipáltuk magunkat a fogalmak szolgálai tolmácsolásától! A használandó szavak megvitatása sok botlástól óvott meg s műnyelvünk fejlődését hathatósan mozdította elő.

Ha műnyelvünk még sem felel meg teljesen a nyelvészek igényeinek, a miatt éppen azokat vádolhatni leginkább; mert nehéz munkánkban, bár föl lettek szóllítva, magunkra hagytak. Különbön vigasztaljon az, hogy legjelesebb íróink használtak szavakat, melyekre csak a legújabb időben derítették ki az orthologusok a barbarismus bűnét; számos kedvessé vált barátot taszítva számkivetésbe. Lerombolták az „erődöt“, helytelenségnek nyilvánították az „eszélyt“; ne legyen már többé „eszményünk“, s „alkotmányhűnek“ lenni hiba; nem tarthatunk „igényt“ semmire, de „aszálytól“ sincs mit félnünk, sat.

Szakunk nyelvének magyarosítása idejéből sajnálkozva említhetem meg azt, hogy a nép szájáról oly kevés emberünk leste el a szót. Ritkán lehetett Wagner ajkáról panaszt hallani, e miatt azonban gyakran.

Az erdészeti akadémiának Wagner nagy fontosságot tulajdonított szakunkra nézve, mert alapos elméleti oktatás

által vélte biztosíthatni a szakképzettséget. Mindazáltal nem volt barátja az elméleti szörszálhasogatásnak s csak annak tulajdonított értéket, a mi viszonyaink között gyakorlatilag alkalmazható volt.

Szeretett tanítani és szerette tanítványait, s azért igen fájt szívének, midőn néhány éretlen fiu bírálgatni kezdette a lapokban az akadémiát és a tanárokat. Ilyenek miatt igen tudott bánkódni. Pedig az olyanok bírálata csak nevetséges, a kik még csak tanulják azt, a mi fölött már véleményt mernek kockáztatni.

Később, mint az államkincstári erdők kezelésének vezér tisztviselője is megtartotta érdeklődését a szaknevelés iránt és az államvizsgák jó sikere ép annyira örvendeztette, mint elszomorította a rossz eredmény. Nem egy fiatal szaktársunk vetette meg szerencséjének alapját az államvizsgán adott alapos feleletei által.

Semmi sem bizonyítja annyira Wagner-nak az erdészeti iránti szeretetét, mint a kataszteri erdőbecslésnél a központi felügyelőség elvállalása. Hogy osztályfőnök, előadó osztálytanácsosnak rendelje alá magát, az hallatlan a bürokrácia történetében. Ő azt megtette, alárendelte magát.

Pedig nem vetették nyakába ezen hivatalt, vagy nem a jövedelem kedvéért tette; hisz az állam csak megtakarított általa.

Őt az ügy, az ország erdei érdekelték.

Tisztelt szaktársak! A kinek alkalmá volt az erdei kataszter ügyét szemmel kísérni, az megtudja mondani, mennyit köszön az országos erdészeti Wagner-nak, és ha van érdek, a mely miatt fájlahatjuk oly korán, oly váratlanul bekövetkezett halálát, erdeink kataszterének ügye bizonyára az.

Mennyit fáradott ez ügyben! Nem sajnálta bejárni az országot és kerületenként újra meg újra magyarázni, tanítani,

felvilágosítani és mindig és mindig újra, meg újra szívére kötni a személyzetnek az erdők ügyét.

A kataszteri tisztajövedelem megállapítása ellen a mezőgazdaság részéről egész mozgalom indult meg az országban, úgy hogy a minister kénytelen volt enquetet hívni össze, hogy igazságot szolgáltatasson; vajjon az erdők tisztajövedelmének megállapítása ellen volt-e joga eddig valakinek panaszra?

Hogy valóban összhangban lesz-e az erdők tisztajövedelme a mezőgazdaságéval, arról már Wagner nem felelhet, a munka bevégzésében megakadályozta a kérlelhetlen halál.

Wagner Károly 1830. okt. 8-án Sugatagon született Máramarosmegyében, hol atyja Antal, kincstári alerdész volt.

Gymnasiális iskoláit Szatmárott végezte, a hol legidősebb fivére, a későbbi szatmári kanonok, tanár volt, s a költségeket, különösen anyjának 1848-ban bekövetkezett özvegyiségre jutása után, viselte.

Bátyja igen szigorú volt irányában, s tán nevelésének volt köszönhető a vallásos buzgóság, a türelmesség és igénytelenség, mely tulajdonságok különösen jellemezték.

Mily szorgalmas és kitűnő tanuló volt, mutatja az 1848/9. és 1849/50. években végzett bölcsészeti tanoda bizonyítványa, mely szerint minden tantárgyból jeles osztályzatot nyert.

1850. október havában a selmeczi akadémián a bányászati hallgatói közé vétetett föl, s a reá következő évben ösztöndíjat nyert.

Mért lépett Wagner a bányászati hallgatói közé, bizonyosan nem tudhatni; valószínűleg azonban azért: mert gyermekkorától fogva a bányászokat az erdészek fölött állóknak lenni látta; az ifjuban pedig megszokott lenni a becsvágy, följebb vinni dolgát az apjénál.

A bányászati tanfolyam bevégzése után az erdészeti szak-
tárgyakat is végig hallgatta, mire az engedélyt, már másod-
éves tanuló korában kieszközölte.

Szokás volt az különben ezen időben, hogy a bányászati
pályára készülő ifjak, az erdészeti harmadik évfolyamot is
hallgatták, hogy a bányai igazgatóságoknál erdészeti ügyek keze-
lésénél, illetve igazgatásánál is alkalmaztathassanak.

Ő előtte azonban, úgy látszik, nem ez a cél lebegett,
vagy ha igen, az erdészeti tudományok visszahódították azon
szak számára, a melyre született, s melynek szeretetét egy-
szólván az édes anya-tejjel szívta magába.

Különben az isteni gondviselés szakunk számára nemcsak
Wagnert tartotta meg ily csodálatosan; Divald is bá-
nyásznak készült eredetileg, s csak midőn honvédő fegyvereit
lerakta, lépett az erdészek sorába; Bedőnél is csak a Duna
hullámai szeszélyének köszönhető, hogy szlavóniai szolgálatát
és azzal az erdészettel is el nem hagyta, és most nem vala-
mely gymnásiumon tanítja bölcsességre az ifjuságot.

Az eredetileg bányászatra készülő Wagner tehát mind-
két akadémiának jó sikerrel történt bevégzése után 1855-ben
a kincstári erdészjelöltek sorába lépett. Hogy a fizetés nem
vonzhatta, kitűnik abból, hogy akkorában az erdészjelölt fize-
tése napi 30 kr, mond harmincz krajczár volt pengő pénzben.

Ugy látszik, szép tehetségeit mihamar fölismerték, mert
még ugyanazon évben az erdőrendezéshez osztatott be a besz-
terczebányai erdőhivatal hatósága alá, minek következtében
1856. tavaszán előbb a hasábfausztatás és becslésnél alkal-
maztatott az e tekintetben oly tanulságos Krámon, azután
pedig Benyusra rendeltetett ki az erdőbecsléshez, vagy a mint
azt akkor nevezték, a földtehermentesítési munkálatokhoz.

Közvetlen főnöke itt Blondein volt, a selmeczi erdészeti
akadémia tanársegéde; társai pedig Divald, Bikkal,

Scholtz Rezső, Enders és némelyek szerint Harczer, talán a sok Harczer közül Imre, ki mint erdőmester szintén igen korán halt meg pár év előtt Bocskón.

Blondein, a mint azt Wagner szájából hallottam, kitűnő theoreticus volt, az erdőben azonban nem nagyon ismerte ki magát; segédjeinek tehát nem igen adhatott odakint utbaigazítást; nekik magoknak kellett legyőzni minden akadályt, minden kérdést. A mily nehéz volt ezen iskola, ép oly tanulságos lehetett; hisz valamennyiből kiváló erdész vált.

Az erdőbecslési munkálatok mellett, a nyáron át, még időt birt magának venni az államvizsgára való előkészületre. Igaz, kitűnő emlékező tehetsége és az akadémiai tanfolyam szorgalmas fölhasználása, meg a becslésnél előforduló kérdések örökös megvitatása, inkább képesítették őt bárkinél; de mégis nagy szorgalom és kitartásról tesz bizonyosságot, hogy a testileg annyira fárasztó munka után még volt ereje és kedve oly terjedelmes és alapos munka kidolgozására, mint a melyet ő az államvizsgára vitt, melynek tárgya a termőtalaj képződésének története volt.

A rá következő évben gyakornokká léptettetett elő. Kinevezési okmánya annyiból érdekes, hogy neve itt iratik először kettős W-vel. Talán ez is egyike volt a bachkorszak önkénykedéseinek. Névalírása azután így maradt; de a megmagyarosítására többször gondolt, s csak az tartotta vissza, hogy gyermeke nem lévén, nem volt kire hagynia a jó magyar hangzásu nevet. Pedig meg kell vala gondolnia, hogy kedves szomszédaink a Lajthán túl, minden német hangzásu név tulajdonosát maguk számára szoktak reklamálni.

1857. december 30-án neveztetett ki a regényes fekvésű Dobrocsra erdészszé, és 1858. november 16-án kelt egybe Watternaux Zsófiával, kivel a legboldogabb és legpéldásabb házasságban élt.

1859-ben saját kérelmére a selmeczi erdészeti akadémiára segédtanárrá neveztetett ki.

Ezen állás elnyerése mindenesetre határozó volt egész jövőjére; határozó, mert az akadémia tanácsa által könyvtárnoknak neveztetvén ki, alkalmat lelt tudományszomját kielégíteni. Hogy az alkalmat fölhasználta, már abból is meglátszott, hogy később a selmeczi akadémia magyarításának idejében bármely, az akadémia könyvtárában létező művet, szerzőjével együtt, megtudott nevezni.

Szakunk elméletével való foglalkozásának lehet tulajdonítani főképen, hogy a magyar erdészeti irodalom létesítése agyában megfogalmazott: a tanítással való foglalkozás, a tanuló ifjúsággal való folytonos érintkezés, és annak mindig újra meg újra ismétlődő vágyakodása a tudományoknak magyar nyelven való hallgatása után, sarkantyuként hatottak, különben is a nemzeti haladásért lelkesülő keblére, és az eszme végrehajtására unszolták.

Tagadhatlan azonban, hogy az irodalmi mozgalom megindulására befolytak még más vezérlő férfiak is: nevezetesen Divald, ki akkorában szintén Selmeczen lakott. A két különböző jellemű és vérmérsékletű férfiú folytonos érintkezése csak kedvező volt és siettette az eszme érlelődését. Divald hévvel ragadta meg az ügyet és a sajtó terén kezdte meg a harczt, felköltötte a nemzet figyelmét és érdeket ébresztett a szaktársakban az ügy iránt.

Végre Roxernak a „Vasárnapi Ujság“ 1861. évi 7-ik számában az erdészeti terminologia érdekében közölt felszólítása a nyilvánosság terére lépni kényszerítette Wagnert is, minek következése az „Erdészeti Lapok“ megjelenése volt.

De az irodalom műnyelv nélkül nem létezhetett, munkába vette tehát a műszótárt, a mely két évre az „Erdészeti Lapok“ megjelenése után, 1863 végével látott napvilágot.

Az ugynevezett „Magyar erdészegylet“ érezte, hogy Wagner rendkívül sokat lendíthetne az egyesület ügyén, s bizonyára ennek köszönhető, hogy 1864-ben Gervay felszólította Pozsony városának erdőmesteri állomására pályázni, azzal kecsegtetvén, hogy egyszersemind az egyesület titkára is lehet, s azon felül, ha létrejön a Pozsonyban tervezett alsóbb rendű erdészeti iskola, az igazgató állomása sem lenne másé.

Azon keserű viszálykodásoknak, melyek az „Erdészeti Lapok“ megjelenését megelőzőleg, és még valamivel azután is részint hazai, részint külföldi szaklapokban a magyar erdészegylet és az „Erdészeti Lapok“ szerkesztősége, nevezetesen pedig annak egyik része között folytak, nem maradtak következmények nélkül. Divald már 1862. szeptember havában, tehát alig $\frac{3}{4}$ évvel az „Erdészeti Lapok“ megjelenése után tétetett át Zsarnóczáról a stájerországi Eisenerzba, Wagner pedig 1864. augusztus 8-án Nagy-Bányára.

Wagner áthelyezése fölötté érzékenyen sújtotta kezdő irodalmunk ügyét, s az „Erdészeti Lapok“ kiadása majdnem fönnakadt. Ez volt az oka, hogy az ügy megmentése érdekében a lap kiadását a tulajdonjog föntartása mellett a „Magyar erdészegylet“-nek adta át.

Wagner nem sokáig maradt Nagy-Bányán, s már 1866. októberban, erdészeti tanárnak neveztetett ki a keszthelyi gazdasági tanintézetben, a hol is egyike volt a legkedveltebb tanároknak, és az intézet az időbeli tanítványai mind igen kedvesen emlékeznek meg mind előadásáról, mind bánásmódjáról.

A magyar felelős ministerium kinevezése irodalmunk mindkét bajnokára a jutalmazás idejének kezdetét jelentette. Wagner 1867. októberben a selmeczi erdészeti akadémia vezértanárává neveztetett ki erdőtanácsosi címmel.

Működése az akadémiaán fénypontja életének. Ezen idő alatt nemcsak egészen megmagyarosította az erdészeti akadé-

miát, hanem annak tantervét is egészen a jelen kor igényeinek megfelelőleg átalakította.

Életének legboldogabb napjait is Selmecezen élte, s mindig kedvesen emlékezett vissza az ott töltött évekre.

1871-ben a pénzügyministerium erdészeti osztályába neveztetett ki osztálytanácsosnak, hol is egy év múlva első osztályu főerdőtanácsossá lépett elő.

A mily sajnós volt távozása az akadémiára nézve, oly üdvös lett az erdészetünk, és kivált a kincstári erdőgazdaságra; mert Divaldnak 1872. december 31-én a kincstári szolgálatból történt kilépése alkalmával, mindjárt ő vehette kezébe az osztály vezetését, a mit azután oly korán és váratlanul bekövetkezett haláláig a legnagyobb sikerrel és felebbvalóinak teljes megelégedésével meg is tartott.

Egyesületünk Wagner t 1866-ban Pesten, nemzeti szellemen történt szervezkedése alkalmával, azután pedig 1869-ben Kassán, harmadszor pedig 1872-ben Erdélyben tartott közgyűlésén választotta meg másod elnökének, azután pedig 1876-ban Budapesten első alelnöknek; ezen jelentékeny állással kitüntetni akarván a magyar erdészet és irodalom körében szerzett érdemeiért.

Visszatekintve tisztelt Közgyűlés! Wagner életpályájára, mindenütt a kitarató, higgadt, mindent megfontoló, és semmit kockára nem tevő férfival találkozunk.

Wagner nem tartozott azon harcosok közé, kik nem tekintve az ellenség számát és védezközeit, segílyt, halált megvetve vakon rohannak előre; vagy könnyü lovon intéznek támadást hol egyik, hol másik oldal felől, majd előre törve, majd meghátrálva, a mint azt a körülmények, s az ellenség ereje hozza magával, vagy a zsákmány biztosítása követeli: hanem az oly vezérhez volt hasonló, a ki lépésről-lépésre foglalja el a legjobb pozicziókat és stratégicze veri meg az ellenséget, mielőtt a tactikai összecsapás bekövetkeznék.

Élete tehát nem is mutat meglepő, szemkápráztató cselekedeteket, melyek egyszerre vonták volna rá a közfigyelmet; ő ugyyszólván egyedül szaktársai által megismerve és méltatva lassan emelkedett pályáján, s nem nyert oly fényes jutalmat, mint a melyet megérdemelt volna.

Mint hivatalnok, bár 1873. óta, tehát 7 évig tényleges osztályfőnök volt, az uralgó takarékoskodási rendszernek áldozataként sem a ministertanácsosi rangot, sem pedig a fizetést el nem nyerte.

Jutalmat nyert önmagában, jutalmat hivataltársai szeretetében, jutalmat az ország erdészei tiszteletében.

Valóban ritkaság az oly hivatalfőnök, mint ő volt, a ki szelidséggel és jósággal tudott kormányozni annyi embert, s a kinek kedvéért dolgozott, serény lett a rest is, csak hogy rossz kedvet ne okozzon szeretett főnökének.

A mennyire dicséri ez Wagnert, dicséri a hivataltársakat is, mert a jósággal szemben el nem bizakodni, művelt lélekre és ügybuzgalomra mutat.

Mint ember Wagner egyike volt a legnemesebbeknek, soha senkinek sem ártott, jót azonban sokkal tett s néha csak évek múlva, vagy soha sem tudta meg az illető, ki volt a pártfogója. De csak a jót pártolta, csalásnak tartván a haszontalan ajánlását.

Szeszélyei nem voltak, s az ember őt mindig egyenlően, szelid, barátságos hangulatban találta, a miért is a vele való érintkezés kellemes volt.

Tanácsa bölcs, indulata jóságos, gondolkodás és cselekvésmódja önzetlen és igazságos volt. Nem csoda, hogy mindenki tisztelte és szerette egyaránt.

Wagner szerény körülmények között jött a világra és szerény a pálya, melyet magának választott, és mégis, tisztelt Közgyűlés! oly eredményeket mutatott föl, melyeknél fogva

mindnyájunk tiszteletét kiérdemelte és neve ismert lesz addig, míg csak magyar erdész fogja kezelni Hunnia erdőségeit.

Szerény körben nagyot tenni, nagy lelkek és nagy tehetségeknek adatott, s a mely nemzet oly fiakat tud fölmutatni, kik Wagnerhez hasonlóan szerény pályán is nagyot tudnak tenni, az oly nemzetnek jövőjét nem szabad féltetni; az oly nemzet minden téren állást fog kiküzdeni magának a nemzetek sorában. És ha szakunk művelői hasonlók lesznek az uttörőhöz, a magyar erdészlet is büszkén fogja elfoglalni helyét mindig a nemzetek erdészletében.

Tisza Lajos egyleti elnök megnyitó beszéde az egyesület f. évi rendes közgyűlésén.

Tisztelt Közgyűlés! Egyesületünk tagjainak azon évek óta táplált vágya, hogy közgyűlésünket egyszer itt, szép országunknak majdnem határszélén fekvő, eme kies helyén, hol a természet szépségei, és a források hatalmas gyógyereje párosulnak a civilizatio követelte minden kényelemmel, tarthassuk meg, végre teljesedésbe ment. A kormány vendégszeretőleg nyitotta meg helyiségeit az Országos Erdészeti Egyesület számára, s közegei a legnagyobb készséggel sietnek az egylet érdekében fáradozni. Adjunk tehát első helyen kifejezést, a kormány és az egylet fogadása érdekében fáradozott közegei irányában, köszönetünknek.

Midőn azon kedves kötelességemet teljesíteném, hogy közgyűlésünket megnyissam, ismerve egyletünk tagjainak azon őszinte hazafias törekvését, mellyel Magyarország erdőgazdaságának ügyét, szakképzettségük egész erejével, teljes odaadással szolgálják, üdvözlétképen szabad legyen kifejezést adnom a feletti közös örömünknek, hogy ma már azt mondhatom,